

УДК 61.007:159.923

УРАХУВАННЯ ФІЗІОЛОГІЧНИХ ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЛЮДИНИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-МЕДИКІВ

Л. В. Кравчук, С. В. Бондаренко, Н. В. Довбенко

ДВНЗ “Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України”

TAKING INTO ACCOUNT THE PHYSIOLOGICAL AND PSYCHOLOGICAL PECULIARITIES OF A MAN IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS-PHYSICIANS

L. V. Kravchuk, S. V. Bondarenko, N. V. Dovbenko

SHEI “Ternopil State Medical University by I. Ya. Horbachevsky of MPH of Ukraine”

У статті вказано на значимість розуміння та знання характеру студентів, що сприяє виробленню сприятливої атмосфери “викладач – студент” з метою ефективної підготовки майбутнього фахівця – медика та збереження його здоров’я.

The article adduces the understanding and knowledge of students’ character that contributes to the making of beneficial atmosphere “lecturer – student” with the purpose of effective training of the future specialist-physician and his health saving.

Вступ. Підготовка фахівців до професійної діяльності в майбутньому розглядається в системі, де існують взаємопов’язаність і взаємозалежність дій складових. Вона базується на науці та накопиченні знань з провідного виду діяльності, формуванні професійно грамотності майбутнього спеціаліста [1]. Всі функції людського організму можна звести до трьох основних, таких, як: харчування, рухливість і чутливість. Ці три властивості ніколи не слід випускати з поля зору викладачів у напрямі здоров’язбереження. Перш за все необхідно постійно стежити за правильним харчуванням організму. Шлунок і вся система травлення, серце і вся система кровообігу, легені – ось органи, правильна діяльність яких забезпечує нормальне харчування організму. Тому всі ці органи і їх функції повинні постійно знаходитись під наглядом як молоді людини, так і медицини. Друга основна функція всякого життя є рух, не випадково мудрі говорять: “Рух – життя, спокій – смерть”. У нашому тілі функції руху виконують ноги, руки, м’язи і тканини опорно-рухового апарату. М’язи, які знаходяться в безпосередньому зв’язку з усіма нашими органами, а отже, всі життєві процеси мають рухомий характер. Елементи руху супроводжують процеси харчування, діяльність нервової системи і навіть всіх душевних процесів. Поки триває життя, доти в усіх основних життєвих органах

не припиняється рух. Тому необхідно акцентувати увагу студентів на негативних наслідках впливу гіподинамії на здоров’я людини.

Третя основна функція тілесного життя – чутливість. Носієм чутливості є нервова система, завдяки якій наше тіло володіє чутливістю до зовнішніх збудників, або подразників, і здатністю тим чи іншим чином відповідати на збудження. Різноманітність, сила збуджень і реакція формують характер окремої людини. Властивості характеру – активні, спонукаючі сили, які обумовлюють дії і вчинки людини [2]. Тому слід постійно спостерігати, які збудження отримує студент з навколишнього середовища і як він реагує на ці збудження. Як відбувається зіставлення себе зі світом у конкретному часі і просторі, згода чи ні, з конкретними історично-суспільними умовами буття [3], зокрема його “я як вираження особистих дій самоусвідомленості і цілісності” [4]. Молодь несе в собі більше творчих сил, ніж руйнівних, вона скоріше добра, ніж зла, і багато буде залежати від того, наскільки сприятливе середовище, в якому виявиться виховання, тому що і воно буває добре і зле. Тому наступним важливим компонентом є психічне здоров’я, яке значною мірою залежить від створення викладачем позитивних педагогічних умов у навчанні на рівні міжособистісних партнерських взаємодій “викладач – студент”.

© Л. В. Кравчук, С. В. Бондаренко, Н. В. Довбенко

Властивості збудження і реакція дають можливість аналізувати стан нервової системи студента на такому рівні, який сприяв би гармонійному розвитку та збереженню його здоров'я.

Основна частина. Важливе значення в системі виховання надається визначенню темпераменту студента, це значною мірою слугуватиме особистим нахилам його і сприятиме вихованню. Загалом тип темпераменту найвиразніше проявляється у поведінці особистості в юності [5]. Творцем вчення про темперамент вважається давньогрецький лікар Гіппократ (4 ст. до н. е.) [6]. Темпераментів дуже багато, їх стільки, скільки і людей. Різниця між ними залежить від клімату і навколишнього природного середовища, від року і віку.

А) Темперамент сангвіністичний походить від того, що в організмі переважає артеріальна кров. Його можна спостерігати за такими зовнішніми ознаками: м'якою, білою, трішки рожевою шкірою з рум'янцем на обличчі, помітною повнотою тіла, міцним і розвинутим пульсом, стрімкими рухами. Душевні риси, які належать цьому темпераменту: жива уява, швидкість розуміння, чутливість не глибока і емоції скороминучі. Люди цього типу не є надто діяльними і схильні дивитись на речі більш з їх світлої сторони, ніж з темної. Цей темперамент більш за все притаманний французам.

Б) Темперамент холеричний – або, іншими словами, жовчний, має такі зовнішні ознаки: шкіра – пружна з жовтуватим відтінком, риси обличчя – різкі, будова тіла міцна, розвинута жовчна система, хода тверда і впевнена. Душевні риси: уява – помірна, враження – сильні, умовиводи – швидкі, пристрасті – поривчасті, енергія в рішеннях та їх виконання, бадьорість і впевненість у життєвих ситуаціях. Холерик розраховує тільки на свої можливості. Темперамент цей проглядається в більшості політичних діячів, бізнесменів, науковців. А серед сучасних народів цим темпераментом наділені італійці та іспанці.

В) Темперамент меланхолічний походить від того, що в організмі панівне становище займає нервова система і відрізняючими ознаками є: шкіра – ніжна, лице – бліде, задумливе, будова тіла худорлява, м'язи мало розвинуті, рухи плавні, неначе невпевнені. Душевні риси: уява – сильна, розумово здібні, чутливість глибока і в цілому є нахили до сумування і зосередженості, пристрасті – тихі, в праці – постійна старанність. Цей темперамент належить філософам і великим поетам, музикантам, а з європейських народів він найбільш притаманний німцям. Студенти з таким темпераментом навчаються з задоволенням, і розумові їхні здібності розвиваються рано і швидко.

Г) Перевага в організмі лімфи сприяє утворенню темпераменту флегматичному. Його зовнішні ознаки: холодна, делікатна шкіра, огрядність тіла при короткій шії, м'які округлені мускули, разом з тим повільні рухи. Відносно душевних властивостей флегматик відрізняється: в'ялою уявою, слабкою чутливістю і відсутністю сильних пристрастей, зате розум – твердий, багатооб'ємний, а звідси – спокійна душевна рівновага і здатність до серйозної, копіткої праці.

Цей темперамент найбільш зустрічається серед північних народів, а особливо в англійців.

Нормальним темпераментом можна вважати той, при якому діяльність тіла і духовних рис знаходяться в рівновазі. До розвитку такого темпераменту і повинно прагнути виховання.

З формування темпераментів ми бачимо, що зовнішня природа людини часто вказує на її здібності і на перевагу в ній тих чи інших духовних рис. Звідси і зрозуміло, чого ми інколи за першим нашим враженням складаємо собі загальне поняття про характер певної людини. Зрозуміло, що особливості будови тіла аж ніяк не можна вважати за еквівалент темпераменту [7]. При будь-якому типі нервової системи, при наявності будь-якого темпераменту можливо виробити, виховати всі суспільні необхідні позитивні риси особистості і поведінки. Люди в багато чому подібні, але й в багато чому відрізняються. В цьому складному лабіринті, іноді хаосі, ми намагаємось знайти порядок і осмислити зв'язки [8].

ФІЗИОНОМІКА – навчає розпізнавати душевні властивості людини за формою її тіла і особливо за рисами обличчя, розкриває тенденції її особистої природи, вона пропонує їй засоби для вивчення самої себе [9]. Ось для прикладу деякі дані цього напрямку: найбільше духовний розвиток зустрічається в людей середнього росту, при дуже великому рості рідко зустрічаються великі здібності, та при дуже малому рості рідко зустрічається сила волі.

А) Помірна повнота тіла вказує на жвавність природи, легкий і грайливий розум; тучність тіла – в'ялість природи, розум сповільнений, але ґрунтовний; худорлявість – на сприйняття духовної природи людини.

Б) Міцні, товсті кістки і широкі груди є ознакою рішучості, сили і мужності; тонкі кістки – ознаки слабкої волі, ніжності і жіночого характеру.

В) Прямий стан і пряма шия вказують на бадьорість духу і впевненість у собі; згорблений стан і зігнута шия – на понурість, нерішучість, облесливість; тверда хода, розкачування в сторони – на нетвердість розуму.

Г) Темне, жорстке, курчаве волосся свідчить про твердість волі, енергію, мужність; світле, м'яке, ніжне волосся означає слабкість, ніжність, чутливість.

Д) Особливо важливе для фізіономіки лице. Чим більше прямий профіль обличчя в людини, тим більше обличчя досконале, тим більше розвинута в ньому духовна діяльність.

Е) Високий лоб і складки чи морщини на ньому означають заклопотаність, сильну діяльність думки; глибокі, криві і косі морщини говорять про твердий і грубий характер.

Є) Очі, ніс і вуха – сфера чутливості. Живі і швидкі очі вказують на діяльний характер; опущені вії говорять про задуманість; волов'ячі, сонливі очі – пригупленість розуму.

Ж) Ніс великий, зігнутий – сила волі, мужність; тонкий і гострий – означає жвавість розуму, хитрість і глузування; кирпатий ніс – цікавість, сміливість; невеликий ніс підкреслює нерозвиненість і слабкість. Дуже великі вуха – обмеженість і слабкість, невеликі – підкреслюють розум і енергію.

З) Рот, щоки і підборіддя складають сферу чутливості. Змінюючись, рот виражає різні почуття – ве-

селість, добродушність, ніжність і любов, гнів і злобу; легкі і товсті, розкриті губи означають чутливість і активність; тонкі, тверді, стиснуті губи говорять про сильний характер. Кругле підборіддя підкреслює доброту; довгугате і гостре – хитрість і віроломство.

Краніологія навчає пізнавати властивості характеру людини по випуклості черепа. В словнику ми знаходимо тлумачення даного слова, що краніологія – розділ антропології про індивідуальну і групову мінливість черепа людини [10].

Висновок. Отже, із різних спостережень за зовнішніми рисами людини і висновків із них сьогодні складені особливі вчення – фізіономіка, краніологія, вербалістика, які допомагають в освітньо-виховній роботі.

Раніше ці відділи спостереження відігравали важливу роль; сьогодні вони майже втратили значення, але, все-таки, ці найперші спостереження можуть певною мірою допомогти викладачеві сканувати першу інформацію про властивості і риси характеру молоді, що сприятиме поліпшенню самого процесу формування доброзичливої атмосфери, що є основною складовою здоров'язбереження в процесі підготовки майбутніх медичних фахівців.

Література

1. Марушкевич А. Організація навчальної діяльності студентів в сучасних умовах розвитку українського суспільства / А. Марушкевич // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. – 2011. – № 2. – С. 71–74.
2. Норакидзе В. Г. Методи дослідження характеру людини / В. Г. Норакидзе. – Тбілісі, 1989. – 307 с.
3. Боришевський Й. Психологічні закономірності розвитку духовності особистості / Й. Боришевський. – Київ, 2011. – 197 с.
4. Левитов Н. Д. Психологія характеру / Н. Д. Левитов. – М., 1969. – 423 с.
5. Макарова Л. І. Основи психології і педагогіки /

Л. І. Макарова. – К., 2005. – 111 с.

6. Стреляу Я. Роль темперамента в психологическом развитии / Я. Стреляу. – Москва, 1982. – 230 с.

7. Трошкін В. О. Темперамент... Що це? / В. О. Трошкін, Ю. Т. Вілінський. – К., 1996. – 95 с.

8. Лоуренс Первін. Психологія личности. Теорія дослідження / Лоуренс Первін, Олівер Джон. – М., 2000. – 606 с.

9. Эжен Ледо. Трактат о человеческой физиономии / Эжен Ледо. – Харьков : Фолио, 1996. – 492 с.

10. Литвиненко Н. П. Тлумачний словник медичних термінів / Н. П. Литвиненко, Н. В. Місник. – К. : Ірпінь, 2010. – 847 с.